א] <u>החסד שבהסיבה במדבר</u>

ויהי בשלח וכו׳ ויסב אלוקים וכו׳.
במדרש (שמות רבה י״ח,ג׳) אמרו – דבר אחר ויסב וכו׳, מכאן אמרו רבותינו אפי׳ עני שבישראל לא יאכל עד שיסב (בליל הסדר). וכוונת המדרש צ״ב, מה ענין ההסיבה ל״ויסב אלוקים״, מדוע יש לנו לעשות זכר לזה.
ובעץ יוסף פירש דב״ויסב אלוקים״ כלול שאכלו אז בהסיבה כבני חורין, ולזה אנו עושים זכר בהסיבה.
אמנם נראה שאפשר לפרש כפשוטו דבהסיבה אנו עושים זכר ל״ויסב אלוקים״, שהסיבתם המדברה היתה חסד גדול לישראל, ועל כן ההסיבה היא זכר אליה. (ואפשר דלשון הסיבה בליל הסדר היא על שם שצריך להטות הצידה, וזהו זכר להסיבה המדברה).
דהנה, פשטות הפסוקים היא שהטעם שהקב״ה הסיבם המדברה הוא פן ינחם העם וכו׳.
אולם במדרש (שמות רבה ד׳, י״ד-ט״ז) נראה דב׳ ענינים יש כאן, ופירוש הפסוקים הוא ״ולא נחם וכו׳ כי קרוב הוא״, ועוד ״כי אמר אלוקים פן ינחם״, שיעו״ש במדרש שלהסיבתם המדברה היו מטרות נוספות, להנקם במצרים בים סוף, או כדי שיכינו ישראל עצמם במדבר להיות ראויים להכנס לארץ ישראל, או כדי שיתייאשו הכנענים מביאתם ויטעו נטיעות וימצאו ישראל את הארץ מיושבת כשיכנסו אליה (אמנם יש לעיין, דלולא חטא המרגלים היו נכנסים שלא באיחור גדול כל כך, וכמש״כ אחד עשר יום מחורב וכו׳). וא״כ בודאי ההסיבה למדבר היתה חסד גדול.
ואמנם גם הטעם המפורש בתורה ״פן ינחם העם״ וכו׳ היה חסד גדול לישראל.
שיעויין בשל״ה (דרך חיים תוכחות מוסר) בפרשתינו שכתב, וז״ל: ראה והביטה כמה צריך אדם לעשות גדרים וסייגות והרחקות שלא יבוא לידי עבירה, הנה הקב״ה בעצמו ובכבודו עשה הרחקה פן ינחם העם וגו׳, ושלום שלום לרחוק המרחק עצמו מחשש עבירה, ואז הוא קרוב להקב״ה, עכ״ל.
וע׳ בברכת פרץ (לבעל הקהילות יעקב) שהאריך בזה, והביא מה שאמרו חז״ל (נדרים סוף פרק שלישי) ״ואיש לא זכר את האיש המסכן ההוא״, שבשעת יצר הרע ליכא דמדכר ליצר הטוב, יעו״ש דברים נפלאים.
ויעויין בזה גם בחזו״א (בספר אמונה ובטחון), מה שהביא בזה מדברי התוס׳ בע״ז (דף י״ז:).
הרי שאף שהעמידה בנסיון מרוממת את האדם, תפקיד האדם לברוח מנסיון, ולא לחפש נסיונות, וכתפלתינו ואל תביאנו לא לידי נסיון.

ב] <u>הידור מצוה ובמעלת השירה</u>

בשירת הים אמרו ישראל ״זה א-לי ואנוהו״, ומכאן למדו חז״ל דין הידור מצוה, לעשות ״לולב נאה סוכה נאה ס״ת נאה וכורכו בשיריים נאים״. וצ״ב מדוע דין זה נאמר בשירת הים דוקא.
ובמשנה ברורה (סימן נ״א) הביא מהזוהר ש״כל האומר שירת הים בשמחה, מוחלים לו על כל עוונותיו״.
והדברים צריכים ביאור, דפשיטא דבלא תשובה לא ימחלו עוונותיו, ו״כל האומר הקב״ה ותרן יוותרו מעוהי״, אלא מיירי עם תשובה, וא״כ מדוע צריך להוסיף השירה בשמחה.
ויתכן שהכוונה לאותם עוונות שגם לאחר התשובה צריך יסורים וכמ״ש בסוף יומא שישנם ד׳ חילוקי כפרה, יעו״ש היטב וברמב״ם (הלכות תשובה) וברבינו יונה (בשערי תשובה שער ד׳).
אמנם לכאורה כל זה בתשובה מיראה, אבל בתשובה מאהבה שעוונותיו נעשות כזכויות מדוע יענש.
והנה פשוט ששירת הים נבעה משיא האהבה שהגיעו אליה ישראל אז, וכמו שאנו אומרים בתפילה ״על זאת שבחו **אהובים** וכו׳, ונתנו **ידידים** זמירות שירות ותשבחות וכו׳, משה ובני ישראל לך ענו שירה **בשמחה רבה**.
ואולי זהו ביאור דברי הזוהר שהאומר שירת הים בשמחה בודאי יגיע לתשובה מאהבה וימחלו עוונותיו מחילה גמורה.
והנה, כל ענין הידור המצוה הוא ביטוי של יראת הרוממות והאהבה (יעויין היטב במסילת ישרים פי״ט), ופשוט לפי כל הנ״ל שענין הידור המצוה מקומו בשירת הים.
גם כל ענין השירה בתפילה (וכמו שאנו אומרים בישתבח ״הבוחר בשירי זמרה״), הוא ביטוי של אהבת ה׳, והאהבה מביאה לשירה, והשירה לאהבה, כי החיצוניות מעוררת הפנימיות, ואחרי הפעולות ימשכו הלבבות.

ג] <u>בענין פרשת המן</u>

עוד אמרו חז״ל (מ״ב סימן א׳ בשם הירושלמי, וע׳ בערוך השולחן מש״כ בזה), כל האומר פרשת המן בכל יום מובטח לו שלא יתמעטו מזונותיו. וע״ש במשנה ברורה דאין הכוונה באמירה בעלמא, אלא הכוונה לאומר כל יום בהתבוננות שלא העדיף המרבה והממעיט לא החסיר, שאין ריבוי ההשתדלות מועיל מאומה וכו׳.
ונראה שהכוונה בזה שהאומרה כל יום בודאי מחזק עצמו בבטחון בה׳, ובשכר הבטחון זוכה שיתמלאו משאלותיו, וכדברי רבינו יונה (משלי ג׳, כ״ו) שהתוחלת האצולה מן הבטחון היא שבשכר הבטחון יתמלאו משאלות לבו.
אולם יתכן שבדוקא אמרו שמובטח שלא יתמעטו מזונותיו, דעי׳ בחובת הלבבות שער הבטחון (פרק ד׳), דכל אדם מובטח על מזונותיו כל ימיו, אלא דיש שצריך לטרוח הרבה אחריהם ויש שלא, ולפ״ז מסתבר שכוונת חז״ל שהקורא פרשת המן ומתכוון בענינה יהיה פטור מהשתדלות מרובה עבור מזונותיו. (וע׳ בזה בבית הלוי ריש פרשת מקץ).